

Iz h a j a
10., 20. in zadnjega
dné vsakega meseca.

Naročnina
stane 1 gld. na leto.

Posamne številke
po 5 kr.

GLASNIK

Naročnino in dopise
pošiljajte uredništvu
»Glasnik«
Cesta v Mestni Log 4.

Oglasila
delavcev, ki nimajo dela,
ali delodajavcev, ki
iščejo delavcev, se vspre-
jemajo zastoj!

Krščanski delavci, združite se!

Štev. 29.

V Ljubljani, 20. oktobra 1898.

Letnik IV.

Kakšni so socijalni demokratje med seboj?

Začetkom tega meseca so imeli nemški socijalni demokratje svoj shod v Štutgartu. Kakšni so socijalistiški shodi, je našim bralcem pač dobro znano. Domišljavost teh ljudij presega le še njihova surovost. Da bi se v resnici brigali za delavske potrebe in da bi hoteli res kaj storiti v zboljšanje nižjih stanov, tega noben razsoden človek več ne verjame. V tem oziru tudi njihov štutgarski shod nima nobene posebnosti. Za rudarje so sicer postavili nekak program, ki se pa bistveno ne loči od tega, kar smo mi že dolgo zahtevali pri svojih shodih. Sploh pri ti priliki prosimo vse naše trezne rudarje, naj si ogledajo naš program in naj potem resno presojujejo, ali se jim izplača še nadalje trobiti v socijalno-demokratski rog.

Toda zavoljo tega bi ne pisali o štutgarskem shodu. Pač pa nas sili k temu nekaj družega. Tam se je namreč pokazalo, da socijalna demokracija popušča svoja načela. Kar je pametnih mož pri nji, ki so se res kaj učili in ki premišljajo o tem, kar govoré in pišejo, so obrnili hrbet načelom in postopanju sedanje socijalno-demokratske stranke. Socijalnim demokratom se je doslej vedno zabičavalo, da mora kapitalistiški družabni red sam po sebi propasti. Oni pravijo: Cela družba se deli v zatirance in zatiravce. Zatirancev je vedno več in ti bodo na zadnje sami po sebi dobili moč v roke. Po tem je treba težiti. Ko se to zgodi, pade kapitalizem in prične se komunizem: Vse bo vseh.

To načelo, ki je osnova socijalni demokraciji, ki sta ji jo narisala Marks in Engels, sedaj že razpada. Če pred štutgarskim shodom je nekaj mož imelo pogum ustaviti se temu načelu po raznih socijalistiskih časopisih.

Tako so n. pr. nekateri naravnost povdarjali, da srednji stanovi, vzlasti kmečki stan, niso tako slabi, da bi morali nujno propasti. Kmetu se dá po njihovih mislih pomagati tako, da si še ohrani svojo lastnino. Potemtakem je pa bedasto govoriti o tem, da se ves svet deli med zatirance in zatiravce. Tisti, ki se štejejo med zatirance, sami niso jedini med seboj. Celo socijalni demokratje se izredno radi kregajo s svojimi tovariši. Drug skuša drugemu izpodjesti kruh in če višji in mogočnejši socijalisti ne vedó družega, pa zmerjajo nižje z »lumpovskim proletariatom«.

Dalje so se pa socijalno-demokratski veljaki (n. pr. Bernstein, Fendrich i. t. d.) naravnost ustavili nespametnemu pričakovanju, da se kapitalizem sesede sam po sebi. To se

po njihovi sodbi ne bo zgodilo in zato pravijo, da je neumno slepiti delavce z bližnjim razpadom kapitalistiškega gospodarstva.

Pri štutgarskem shodu so butila ta trezna razmišljanja ob trde butice nerazsodnih ljudij. Zanimivo je za nas, da sta se zlasti dve ženski Klara Zetkin in Roza Luksemburg potegovali za socijalno-demokratske Marksove sanjarije. Daleč so padli naši ljubi bratci. Pri splošnem shodu bi se bila razdrla njihova podlaga, če bi ne bilo dveh žensk. Dolge lase, kratka pamet, pravijo Slovenci. Mi ne trdimo, da ne bi ženske nikedar mogle tudi v duševnem oziru tekmovali z možaki, toda to pa lahko rečemo, da ne zavidamo socijalnih demokratov za tako vodstvo.

Bodimo pravični! Socijalni demokratje imajo sedaj na Nemškem za svoje komandante — jude in od judov zaslepljene ženske. Naša socijalna demokracija je popolnoma naslonjena na nemštvo. Izvirne misli se noben avstrijski socijalni demokrat ni povedal. To prežvekujejo, kar so jim nakladili nemški judje v jasli. Čestitamo na tem novem pojavu, ki nas uči zlasti jedno važno stvar. Sociji se tako radi ponašajo z znanstvom in kričé potnega obraza po shodih in mazejo po svojih listih, da je vsa socijalna demokracija znanstveno dokazana. S tem nas hočejo udariti. Po štutgarskem shodu vprašujemo popolnoma po pravici: katera je ta socijalna demokracija? Ali je tista znanstveno dokazana, ki pravi, da je prihodnja komuniška država samo prazna sanjarija, ki trdi, da se kmečki stan vzdrži, ki uči, da je prazno čakati, da bi se sama po sebi sesedla kapitalistiška družba? Saj je takih, ki to trdé, vzlasti med učenimi socijalci, velika večina. Ali je pa dokazano samo to, kar učé judovski voditelji v svojo lastno korist in ž njimi vred sprijene zastopnice proste ljubezni?

Radi bi imeli odgovor v ti zadevi. Vemo pa, da nam ga socijalni demokratje ne bodo dali, ker ga nočejo dati, sicer bi se sami ugonobili. Samo goljufi in bedaki morejo odslej trditi, da je socijalna demokracija znanstveno potrjena.

V naslednjih vrstah podamo nekaj zanimivih podatkov, kako so se pri štutgarskem shodu sodrugi obnašali:

1. Klara Zetkin je dejala pri shodu: »Minočemo tako, kot kak koncil starih cerkvenih očetov, nakladati gromad za posamezne osebe, ki so družega mnenja.« Tako neumne primere je zmežna samo ženska-voditeljica socijalno-demokratske garde. »Koncil cerkvenih očetov«, ki nakladajo gromade, je zrastel v njeni publi glavi. Samo naš Rok

Drofenik, ki je nedavno izdal knjižico: »Božji namestniki v pravi podobi«, je tako neumen, ali tako zloben, da podtika cerkvi navadne nesramne laži. Cerkvni očetje sploh niso bili v nobenem koncilu zbrani in vrh tega ponavljamo, da še nikdar ni noben cerkveni zbor, pa tudi noben cerkveni dostojanstvenik obsodil koga k smrti. Kar koli se je zgodilo umorov zavoljo krivoverstva, jih je izvršila posvetna oblast. Cerkvna oblast je imela in ima še sedaj samo določevati, kaj je prava vera, in pozna samo cerkvene kazni, katerih najhujša je izobčenje iz cerkve.

2. Sodrug Grenc je rekel: »Želje in prerokovanja, ki smo jih stavili na rabo slobodne volilne pravice, se niso uresničile.« Torej sami priznavajo, da je bilo ljudstvo samo preslepljeno. — Ravno ta govornik je tudi priznaval, da so se socijalni demokratje sicer pomnožili, da so pa postali plitvejši.

4. Lajd je dejal: »Brez idejalizmasa samo praktiško politiko ne moremo nič napredovati.« — Tako govoré tisti, ki so zanesli materijalizem med priprosto ljudstvo. Idejalizma pogrešajo. Ravno zato pa, ker vemo mi, da brez idejalizma ni nobeno javno in zasebno gibanje mogoče, zato si hočemo ohraniti najvišje idejale: vero v Boga, v njegovo razodetje in božanstveno moč katoliške cerkve, samo s tem razločkom, da si ostajamo dosledni in da povsod povdarjamo svoje idejale. Ravno zato pa pobijamo socijalno demokracijo, ki s svojim darvinizmom in bogotajstvom podira korenine vsem idealizmu.

5. Šenlak je rekel: »Nikdar ne bodimo taki, kot noj in ne zakrivajmo, da so res resne razlike v mišljenju med stranko.«

6. Krumm je naravnost povedal, kaj ovira socijalne demokrate, da ne morejo dobiti kmetov na svojo stran, rekoč: »Neprevidni izrazi o veri in o zasebnosti nam pri kmetih mečejo huda polena pred noge.«

7. Peus je razvijal, da načela socijalne demokracije še niso gotova, in popolnoma pametno je dejal: »Če hočemo v programu povedati, kako se bo vse kasneje razvilo, smo prisiljeni, da verujemo v avtoriteto.« Sociji bobné proti veri, sami pa slepo verjamejo Marksu in Engelsu in slepo vsprejemajo vse, kar jim pišejo njihovi judovski voditelji. Malo manj lahkovernosti, prijatelji! Če pa vi zagovarjate slepo vero v svoje jude, smemo pač mi z neskončno večjo pravico držati se tega, kar je Bog razodel in kar je z nebrojno čudeži spričano.

8. Roza Luksemburg je iz Marksa dokazovala, da so strokovne zveze, kot so na Angleškem, ovira za socializem in da socialna preosnova podpira kapitalistično družbo. Tudi boj za demokratična načela je po njeni sodbi nekaj »naravnost meščanskega«. Mi smo že večkrat poudarjali, da je socialni demokratični izboljšanje delavskih razmer, zavarovanje in varstvo delavcev po zakonih — deveta briga, da jim je dalje strokovno društvo le vada za svoja judovsko-materijalistična načela. Roza Luksemburg to potrjuje! Hvaležni ji bodimo!

9. Fendrih je rekel: »Koliko ateistov samo čenča za drugimi, ko se bahajo s svojim ateizmom!« Mož mora že vedeti, kako in kaj. Če bi prišel k nam, bi dobile še novih dokazov za tako čenčanje.

10. Folmar je izrekel to-le: »Nemški socialni demokrati bi se ne mogla primeriti nobena hujska nesreča, nego če bi bila sedaj prisiljena vzeti političsko moč v roke.« Čemu se pa boré, če sami ne vedo za kaj? Na jedni strani vpijejo ljudstvu, da mora to dobiti političsko moč v roke, na drugi pa pravijo, da bi bila najhujska nesreča, če bi jo dobilo. Slepargij!

Ravno ta mož je tudi dejal, da se mora zmaga socialne demokracije sama po sebi razviti in da vsa agitacija nič ne pomaga, če se te ne bo zgodilo po svojem notranjem razvoju. Odtod se vidi, kako morajo socialni demokrati trdno verjeti na nujni notranji razvoj človeške družbe. In če se ne bo to zgodilo, kar verujejo? Kaj potem? Vse njihovo delo je bila sama goljufija in neumnost!

11. O ženskah je rekel Auer te-le besede: »Kam pridemo, če bomo slišali take besede, kot smo jih od zastopnic tistega spola, ki je, kot pravijo, zatiran. Jaz nisem posebno vnet za to stvar, to je znano. Ko sem pa včeraj slišal, kako je soderuginja Zetkin gromela, sem si vendar dejal: Kaj bo še, če bo to slobodno in enakopravno!«

Soderugi so se glasno krohotali pri teh besedah. Tudi mi se jim smejemo, toda kakšna doslednost v načelih je pa še ostala socialnim demokratom, če se pri svojih shodih sami tako bijejo v obraz?

12. Frome je izrekel pametno besedo: »Z radikalno zvenečimi frazami in s tem, da razobešamo rudeče cunje, si ne priborimo nobene političske moči.«

Naši sociji naj si zapišejo te besede za uho. Nedorastli fantalini, ki tvorijo njihove vrste, mislijo, da z rudečim ovrtnikom in z umazanim in surovim govorjenjem rešujejo proletarce. S tem si pa ne bodo priborili družega nego zasmeh in zaničevanje vseh poštenjakov.

Tako se lové socialni demokrati med seboj. Iz teh kratkih podatkov smemo povzeti, da socialna demokracija sama dokazuje, da ne pozna resnice. Zato ne vedo, kaj bi storili. Vsled tega pa se mi ob tistih pojavih tem bolj čutimo močne v sveti zavesti, da je pri nas resnica in da resnica končno mora zmagati.

Državni služabniki.

Uradnikom so se s 1. oktobrom zvišale plače. Vsak pameten in pravičen človek bi sodil, da bi se moralo pomagati tam preje, kjer je bolj potreba. Pri državi pa ne velja menda to načelo, ker tam se je že poma-

galo višjim; nižjim se pa le še pripravljajo pomoč. Državni služabniki so tam, kjer so bili, kakor bi se zanje ne bili izpremenili časi na slabše.

Državni zbor se posvetuje sedaj o tem, da zboljša plače državnim služabnikom. A kaj, če tudi sklene izboljšanje, ko pravi finančni minister, da ne more vlada preje predložiti zakona v potrdilo, predno se ne dovoli davek na sladkor.

Predloga, ki govori o izboljšanju plač državnim služabnikom, je zelo pomanjkljiva in nejasna. V štiri oddelke se deli: 1. oddelk ima določbe o državnih služabnikih v obče. Tu pozna štiri različne razrede: 1. s 700 gld., 2. s 600 gld., 3. s 500 gld., 4. s 400 gld. Kdo naj spada v višji ali nižji razred, določuje vlada. Vrh plače naj dobivajo služabniki aktivitetno doklado in sicer na Dunaju 50 odstotkov, v glavnih mestih 30 odstotkov, v mestih nad 10.000 prebivalcev 25 odstotkov in v mestih pod 10.000 prebivalcev 20 odstotkov.

Vsak služabnik ima tudi pravico na dve starostni dokladi po 50 gld., katerih vsako dobi po preteku 10 let definitivne službe.

V drugem oddelku se govori o državnih stražnikih. Za nas ni to važno, ker po naših mestih nimamo cesarske policije.

V tretjem oddelku so določbe za poštni in brzojavni služabnike, ki so tako-le zasnovane:

I. razred.	
1. stopnja	700 goldinarjev
2. „	650 „
3. „	600 „
II. razred.	
1. stopnja	600 goldinarjev
2. „	550 „
3. „	500 „
III. razred.	
1. stopnja	500 goldinarjev
2. „	450 „
3. „	400 „

Tisti poštni in brzojavni služabniki, ki pridejo v 1. vrsto I. razreda imajo pravico tudi do starostne doklade po 50 gld., katero morejo po preteku pet let dvakrat doseči.

Vrh tega določa vladna predloga v 4. oddelku da sme vlada v posebnih slučajih zvišati plačo posamnim vrstam služabnikov in pa to, da noben služabnik po novem zakonu ne sme dobiti manjše plače, nego jo je imel do sedaj.

Poglavitne napake te predloge so vzlasti v tem, da ne pove niti, katerih državnih služabnikov se tiče in da vsa podrobnejša določila prepušča upravni gosposki. Kolikor smo izvedeli z Dunaja, se bo predloga v odseku precej predelala in vzlasti v tem izpremenila, da se bo za vse služabnike napravilo več stopenj v posamnih vrstah. O posvetih v državnem zboru o ti stvari poročamo prihodnjič.

O kmetijskih zadrugah na Danskem.

Dasi je danski narod in njega zemlja majhna, se je vendar danska trgovina nepričakovano povzdignila, ker se je lepo razcvetelo tamošnje kmetijstvo. Leta 1885. je cenil prof. F. Hause narodno imetje na štiri milijarde frankov, katero se je pa dandanes znatno pomnožilo, ker se je kmetijstvo pospeševalo. Več nego polovico tega premoženja je vredno kmetijsko nepremakljivo posestvo, ker več nego polovica danskega prebivalstva se peča s poljedelstvom, dočim večina trgovcev razprodaja njih pridelke.

Tako se je n. pr. v letih 1887—1891 izvozilo iz dežele povprečno 160.000 centov ječmena, 97.500 centov smetega žita, 41.000 kostrnov, 95.000 volov, 114.000 prašičev, nad 28.000 centov masla in skoro ravno toliko prašičevih gnjatij.

Zato bi bilo dobro, da se proučé metode, katerih se Danci držé, zlasti v sedanji dobi, ko vse toži o splošnem propadanju kmetijstva in ko imajo umetna sredstva — ne da bi kaj pomagala — često celo ravno nasprotni učinek. Jedna izmed teh metod so gospodarske zadruge, katere znajo na Danskem izvrstno izkoriščati. Njih predpogoj je lastna inicijativa, katere pa Dancu ne manjka, dokaz temu so številne in močne kmetijske zadruge.

Prva izmed njih je Landhusholdningsselskabet, ustanovljena l. 1769., pozneje izpremenjena v izključno kmetijsko zadrugo. Ta je največ rodila kmetijske zadruge in jih organizovala; na njen pritisk se je ustanovil meteorološki zavod in nastavili se gospodarski svetovalci, katere plačuje sedaj država; ona izdaja gospodarska ali prirodopisna dela in jih razdaja, organizuje posvetovanja s potovalnimi učitelji; napravila je kmetijsko-gospodarski laboratorij, nadzoruje izdelovanje masla in se na vso moč trudi za razvoj reje govedine in mlekarstva obrti.

Posledice tega delovanja so očitne; kajti takoj so nastale mnogobrojne zadruge. V vsaki provinciji je prvotna, navadno od države podpirana zadruga, ki je središče ostalih kmetijskih društev. Tako je n. pr. Zadruga kmetijskih društev v Jutsku (Foreningen af Juskeland boforeninget) s 27.000 gospodarji, ki se pečajo ponajveč z rejo živine, in se deli na 53 društev, ki podpirajo osrednjo zadrugo. Drugo je domoljubno osrednje društvo v Fünen (Fyens patriotiske Velskabet) s 7 majhnimi društvi. Na Zelandu je De Samoirkende Sjoelandsche Landboforeninget (združena kmetijska društva na Zelandu) z 20 zadrugami: potem »Syndikat društev za rejo goveje živine na Zelandu«, »Kmetijska zadruga severnega Falstera« in končno gospodarsko kmetijsko društvo bornholmsko, vse jednako organizovane. Pečajo se z mlekarstvom, rejo goveje živine in konj, prašičev in druge domače živine; organizujejo posvetovanja, upravljajo sole, razpisujejo nagrade, prirejajo razstave, v slučaju čuvajo nad izdelovanjem itd.

Posebno pozornost vzbujajo mlekarstva društva, izdelujoča maslo in sir za inozemski trg. Izvoz danskega masla raste dan na dan; tako n. pr. na Angleško leta 1886. je znašal 3.500.000 kg., l. 1892. je zrastel na 43 milijonov kg.; to je rezultat delovanja 1400 mlekarstev z dovršenimi pripravami in rejo najboljših molznih krav.

Mlekarstva društva so se jela razcvitati leta 1882., ko so zasebniki ustanavljali mlekarne in izvoz masla na debelo. Kmetje pa, ki so jim dajali smetano in mleko, so pogosto oboje zalivali z vodo in pačili na razne načine; nastali so še drugi prepiri, tako da so delež pri dobičku smatrali le za povrnitev svoje izgube. Po teh poskusih so se ustanovile prve mlekarne zadruge Andelsmølkereier skoro po vseh danskih kantonih. Začetkoma se je le male proizvajalo, a čimdalje več, ker so ljudje videli, da se na ta način več denarja prihrani. Sedaj je teh društev na stotine; imajo po 200, celo do 1500 krav, njih člani pa po jedno ali po dve kravi. Večinoma se izdeluje samo maslo. Izdelovalci pa jemljejo kislino in pinjeno mleko. Le izjemoma izdelujejo nekatere zadruge sir. Pod-

jetje združino je, če je le mogoče, jednako oddaljeno od poslopij vseh članov, toda vedno ob studenčnici ali tekoči vodi; vozovi društva, ki odvažajo zvečer jutranje in večerno mleko, stojé sredi gospodarskih poslopij. Za izdelovanje se poslužujejo vseh znanih pripomočkov.

Društveniki ustanové podjetje s posojilom, katerega amortizujejo v gotovi vrsti let; zavežejo se navadno najmanje za pet let, da bodo dajali društvu vse mleko svojih krav. Vsak izmed njih dobi mesečno delež primeren oddani množini in kakovosti mleka in smetane. V ta namen se določi, koliko funtov mleka je treba za libro masla, in ker se ga šteje več, plača se mleko pod ceno, tako da ima društvo dobiček za poravnavo splošnih stroškov in ostanek (prebitek) se razdeli na koncu leta med člane. Ti si zopet kupujejo od društva kisló in pinjeno mleko. V nekoliko letih, navadno največ v desetih, se z raznimi dobički amortizuje posojilo; s tem pa bonifikacija članov zdatno raste. Slučajni primanjkljaj se potlači s prispevki članov v primeri z oddanim mlekom.

Kdor nalašč ali tudi nevedé kazi mleko, ali je prodaja v nečisti posodi, plača kazen in po vrhu še odškodnino društvu. Piča za krave se določi izrecno po skupnem dogovoru.

Korist teh društev se vidi iz tega, da 1000 funtov mleka znaša 72 fr. 35 cm. in dobiček za mleko od jedne krave se ceni skozi leto in dan na čistih 338 fr.

Mlekarske zadruge so predpogoj za ustanavljanje društev za rejo goveje živine na istih temeljih za dodajanje najboljših molznih krav mlekarnam. Sedaj jih je na Danskem 485. Tudi tukaj državna podpora ni padla na neplodovito zemljo. L. 1887. se je dovolilo tem društvom blizu 70.000 fr. tako, da bi podpora vsakega izmed njih presegala polovico njega stroškov. Predno društvo krave vsprejme, jih mora pregledati poseben svet in jih razvrstiti po telesni sestavi, dlaki, vimenih itd., tako da se krava, ki nima izvestnega števila znakov, ne vsprejme. Krmi se po predpisih.

Zlasti dobro se tudi obnaša reja živine, namenjene mesarju; cena bikov je stopila za 50% in višje, cena kravam za 35%. — Kakor govejo živino redé tudi konje; s tem priredé po štiri milijone frankov, ker Dansko ima 400.000 konj in cena zrebcev je vedno višja.

Tudi klavnice za prašiče so v obliki društev. Kakor z maslom, tako se preskrbuje i z izvrstno dansko slanino angleški trg; letni izvoz slanine in gnjati se ceni na 25 milijonov kg.; v različnih klavnicah se pobije na leto po 700.000 komadov živine. Ta društva »Svinelageries«, ustanovljena leta 1882., se pečajo z rejo, klanjem, izvozom in sloné na isti podlagi kakor mlekarske zadruge.

To združevalno gibanje smeruje k vsemu, kar bi pospeševalo razvitek danskega kmetijstva. Kmetijska društva so zato ustanovila še poleg državne kmetijske šole — lastne »Landbrugsskoles« imenovane šole, ustanovljene analogno državnim. Država jim daje podpore 300 kron (blizu 210 gld.) in 10 kron za vsacega dijaka. V t. zv. »Folkehojskoles« ali višjih narodnih šolah, nastalih po zasebnih navodilih, se poučuje poleg drugih predmetov še razno kmetijsko delo, zlasti mlekarstvo.

Da, i za gospodarsko delavstvo se je ustanovilo l. 1881. dvojé kreditnih družb, da bi jim olajšali nakup malih deležev zemljiških.

To razširjanje društev na Danskem zelo koristi danskemu kmetijstvu, kar dokazujejo visoke plače. L. 1851. je zaslužil dninar, ki se sam hrani, 260 kron na leto, l. 1888. pa 443 kron; delavec na hrani pri gospodarju je zaslužil l. 1871. — 187 kron, sedaj pa 256 kron, kar dokazuje, da je vzrastlo blagostanje vseh vrst, dasi so se najnujnejše potrebe podražile. Danec se je na ta način navadil zanašati se nase in ne na tujo pomoč.

(D. Bellet v Journal d. E.) d.

Politika po svetu.

Jedinstvo Hrvatov in Slovencev. Pretečeni teden vršil se je na Sušaku pri Reki znameniti hrvatsko-slovenski shod, na katerem sta se ločena brata Hrvat in Slovenec najiskreneje pozdravila in si obljubila bratsko pomoč. Zastopnik krščansko-socijalnih delavcev iz Kranjske dr. Krek povdarjal je potrebo združenja Slovencev in Hrvatov v obrambo svojih narodnih pravic in svetinj. Temu se mi slovenski krščansko - socijalni delavci pridružujemo s celim srcem. Mi, ki smo si stavili nalogo boja za boljše čase, uvidevamo da je nujno za obstoj Jugoslovanstva, da se zjedainimo popolnoma. Tujstvo in socijalna beda mori Hrvate in nas Slovence. Vlada se ne ozira na naše najnujnejše politične in gospodarske potrebe, mesto mati, nam je slaba mačeha, — ker smo razkosani preslabi pokazati svojo moralno silo. To se mora premeniti. Toda premembe moramo v prvi vrsti iskati v našem delovanju, ki naj meri na zjedinjenje Slovencev s Hrvati. In v tem smislu hočemo nastopati tudi slovenski delavci, ker nam je na srcu poleg gospodarske samostojnosti tudi politična svoboda Jugoslovanov. Krščansko-socijalna zveza je zopet pričela s predavanji poučavati ljudstvo o raznih potrebnih in zanimivih tvarinah. V torek, dne 11. t. m., je imelo biti predavanje o umetnosti arhitekture, toda istega vsled obolevosti g. predavatelja ni bilo. Govoril je potem Gostinčar o organizmu in organizaciji. Zeleti je, da bi bila predavanja, ki bodo sedaj bolj pogosta, vedno dobro obiskovana. Nobenemu naj se oni čas, ki ga porabi za predavanje, ne zdi predrag, ker se mu stvar obilno povrne s poukom. Slavni odbor zveze naj blagovoli pa skrbeti za to, da se bodo predavanja redno vršila.

Naša organizacija.

Slov. delavsko stavbinsko društvo, postavilo je letošnje poletje na »Grobli« pri Štefanji vaši devet hiš. Devet delavskih družin bode toraj preskrbljeno z dobrimi in primernimi stanovanji in bodo tekom časa postali lastniki hiš. Ker bodo hiše popolnoma izgotovljene prav v kratkem, namerava društvo prirediti v nedeljo dne 30. t. m. popoludne slovesnost blagoslovljenja hiš, pri kateri priliki so bodo oddale tudi hiše svojemu namenu. Težak je sicer pričetek, toda po vstrajnem delovanju pokazati ima krščansko-socijalna organizacija vspeh, vsled katerega bodo nekateri delavci dobili dobra stanovanja in lastno posest. Ako Bog dá, prihodnje leto stali bodo zopet novi delavski domovi. Socijalni demokratje, ali se Vam še ne odpirajo oči, da vidite, kedo v resnici skrbi za zboljšanje delavskega položaja!

Katoliško delavsko podporno društvo pri Devici Mariji v Polji ima svoj tretji redni občni zbor v nedeljo dne 23. t. m. ob 4. uri popoldne po nastopnem dnevnem redu: 1. Pozdrav predsednika, 2. Poročilo tajnika, 3. Poročilo blagajnika, 4. Volitev odbora, 5. Slučajnosti. Člani društva se opozarjajo, naj se zaradi važnosti tega zbora udeležé polnoštevilno.

Odbor.

V Jarenini, v bližini nemško-slovenske meje, se je v nedeljo dne 9. okt. ustanovilo »Katol. slov. politično in gospodarsko društvo s sedežem v Jarenini«, katero bo varovalo obmejne Slovence narodne smrti in gospodarskega propada ter bo tudi socijalne razmere današnjih dnij na svojih shodih razpravljalo. Socijalno zlo je tudi na kmetih doma. Mnogoteri viničarji okrog Maribora so že socijalno-demokracičnega mišljenja. Ob priliki zadnjih prvotnih državnozbornih volitev na Pesnici l. 1897. so železniki delavci postavili svoja socijalno-demokracična kandidata. Velika nezadovoljnost med mnogimi viničarji, katero goje v naših ljudeh socijalistični agitatorji, potem vedno večje vrenje ljudstva v mesta, tako, da že kmet nima več delavcev dovolj doma, dovolj označuje ne ravno veseli položaj slovenskega kmeta v omenjenih krajih. Novo društvo bo zato imelo dovolj hvaležnega posla. Želimo le, da bi doseglo prav mnogo uspehov!

Socijalne zadeve.

Volilna pravica delavcev za mestni zbor. Značilno za konec prosvitlenega devetnajstega stoletja je posebno to, da morajo najpotrebnejši stanovi iskati in zahtevati še vedno svojih političnih in gospodarskih pravic. V naši državi smo delavci z velikim naporom dobili drobtinico volilne pravice, katera bi se nam pa od gotovih krogov vzela raje danes kot jutri, — ko bi delavstvo ne bilo vsaj za silo organizovano. Toda delavsko ljudstvo se čimdalje bolj zaveda svojih dolžnostij, katere mora izvrševati za družbo in državo, in vsled tega zahteva tudi najodločnejše popolno enakopravnost z drugimi stanovi na celi črti. Se imamo mnogo za priboriti in sicer lastno svojega, kar se nam do sedaj po krivici odteguje. Nimamo še, tudi vsaj za silo ne, zadostnega delavskega varstva. Veliko manj kot tega, imamo pa političnih pravic. Deželni zbori in občinski odbori, v kojih imajo brez dvojbe tudi delavci svoje interese in za katere morajo po svojih močeh primerno po indirektnem potu donášati več kot drugi, — volijo se brez nas. Nakladajo se nam bremenam, ne da bi mi mogli po svojih zastopnikih pojasnjevati naše razmere in deloma tudi odločevati o naši osodi. Na Kranjskem smo krščanski socijalci odločno zahtevali od deželnega zbora občne volilne pravice. — Nič in zopet nič. Privilegiranci nam ne privoščijo tega, kar je po zdravi pameti vže davno naše. Isto kot za deželni zbor storili smo za mestni občinski zastop. Gosp. župan Ivan Hribar nam je na nekem shodu dal besedo, da bode storil kolikor mogoče, da dobé tudi delavci volilno pravico v mestni zastop. Steklo je vže veliko vode po Ljubljani, prišlo in skoro prešlo je vže tudi jubilejno leto — toda o kaki volilni preosnovi za mestni zbor ni duha ne sluha. Sebično strankarstvo v Ljubljani se boji delavskih zastopnikov v mestni zbor, ker bi ti brez dvojbe ožigosali javno za prebivalce mesta osodepolno občinsko gospodarstvo, in s tem do dobrega izčistili mestni zbor ljudi, kojim je prvo stranka, zadnje pa blagor in zadovoljnost ljudstva. Dolgovi se kopičijo na dolgove, zidajo se brezpotrebne palače, obrt in trgovina čimdalje bolj hirata, davki se pa množe kot gobe ob dežju. Kam pelje to? Prvič v obup ljudstva in drugič mestna občina v nemčurske roke. Boljših agitatorjev kot so sedanji mestni očetje, nemškutarji ne bi mogli najeti za noben denar. Vže pri zadnjih volitvah so se hoteli priklopiti Trnovci in Vodmatčanje nemškutarjem, in zakaj? Zato, ker vidijo, da za njih gospodarski blagor sedanji mestni svet nič ne stori. Koliko se pa briga naša občina za delavstvo, so nam priče mestni delavci z nji-

hovim uboštvo. Da se temu odpomore, treba je, da zahtevamo delavci v sklenjenih vrstah volilne pravice za mestni zastop. Toda tega ne bomo dobili od sedanjega mestnega zbora, to je jasno. Treba je toraj pričeti resne agitacije med volilci. V njih je moč, oni lahko starejo postavnim potom verige, ki uklepajo njih in nas. Delavci pa tudi ne smemo mirovati, marveč vedno in vedno odločno in najodločneje zahtevati, da se nam dá to, kar je vsled naših dolžnosti naše. — Občno volilno pravico za mestni zbor hočemo! Za to moramo pa napeti vse svoje sile, da jo tudi dobimo. Prosili smo dovolj, sedaj je treba resnega, zakonito nam dovoljenega agitatoričnega dela, da se to izvrši. V pravičnem boju za naša prava pridobimo si naša prava, brez napora nič. Zato na delo; cilj naša prava in boljša prihodnost.

Želez- ničar.

Za železničarje. Nedvomljivo utrudljiva in z veliko odgovornostjo zvezana služba železničarjev se pri naprednih vladah eskomptuje z marsikako dovolitvijo v socialnih stvareh. Najnovejši dokaz tega je postopanje francoske in nemške vlade. Francoski bivši minister dela Turrel je predložil zbornici osnovo zakona o delavski dobi strojevodij in kurjačev. Maksimalna delavska doba naj znaša v enem dnevu (24 ur) le 10 ur. Doba popolnega počitka se bode določevala administrativnim potom. Ako se pokaže neizogibna potreba daljše delavske dobe nego 10 ur, mora se to oglašiti pri ministerstvu. Šef v službi je natančno odgovoren, da se ti predpisi izvršujejo. Strojvodje in kurjači imajo vsakih 10 dni pravico zahtevati 24 ur počitka, ne da bi se jim za ta dan utrgala plača. Razven tega dobé vsako leto počitnice 10 dni. Železnične uprave so konečno primorane, da skrbé za zavarovanje strojevodij in kurjačev za starost. Isto tako se je pokazala prijazno železničnim uslužbencem nemška vlada. Železničnim upravam se je poslala okrožnica, v kateri pravi vlada, naj se železničarjem skrajša delavska doba in se jim dovoli primerni počitek, da se morejo okrepiti, kakor je to potrebno njihovemu zdravju in dobremu izvrševanju službe. Železničarjem, ki ne morejo prostega časa preživeti v krogu svojih domačih, se bode preskrbela priložnost, da si bodo lahko ogreli obed, ki so si ga prinesli od doma, in pripravili si kako krepčajočo jed. Zato se bode oskrbelo v vagonih, da bi si železničarji tu lahko ogreli jed ali pripravili kavo. Seveda velja to samo za vožno osobje. Na železničnem tiru delajočim delavcem pa se bode, da se jim ne bo treba potikati po gostilnah, dala prilika, da se bodo v odmorih lahko zbirali v posebni baraki ali pa v kakem nalašč zato odločenem posebnem prostoru ob tiru. V teh prostorih bodo prenosne peči in kuhinjsko orodje. Dalje se bode strogo pazilo na prenočišča za vožno osobje. Kjerkoli bo le mogoče, se bo skrbelo za to, da se osobju, ki je baš dospelo, dá takoj gorka voda, da si pripravi kavo, ali da se mu dá priložnost, da si lahko ogreje jed brez posebnih nepravil in škode, ali pa si dá napraviti toplo jed. Kolodvorske restavracije se bodo strogo nadzirale, istotako se bode pazilo na gostilne blizu postaje, kjer nudijo železničarjem priložnost, da si kupujejo spiritove pijače. V

gotovih slučajih se bodo gostilne, ki ne bi ubogale, naznanile policijskemu uradu, da se jim vzame koncesija. In pri nas? D.

Drobtine.

Izjalovljen poskus. Iz Štor na Štajerskem. Zadnje nedeljo v septembru nameravali so mokračji prirediti pri nas shod v Lokovšekovi gostilni, pa naš ravnatelj jim je zmešal štrono, ker je pregovoril krčmarja, da jim je odpovedal prostor. Potem so poskusili svojo srečo v Tekavčevi gostilni, toda naši se zborovanja niso vdeležili, deloma vsled tega, ker so imeli strah pred ravnateljem. Rudečkarji so toraj vstali na cedilu in sprevideli, da jim pri nas ne cvete pšenica. Saj tudi ni drugače mogoče. Vsak človek, ki ima se kaj zavesti, mara obsojati njih načela. Tudi mi delavci v Štorah se zavedamo, krščanski socializem se siri, socialne demokracije se je pa lotila sušica, zoper katero ni več zdravila, se celo recepti rudečkarjev, ki nam jih vsiljujejo, ne pomagajo več. Delavci, združite se v krščanski ljubezni, krivim prorokom pa pokažite hrbet. Vas pozdravlja vaš sodrug in prijatelj.

Kakšen mož je bil Bismark? Nemci se postavljajo z Bismarkom tako, da preseda vsakemu pametnemu človeku. Ob njegovi smrti so pisali nemški časopisi z malimi izjemami teke slavošpeve bivšemu kanclerju, da se je zdelo, kot da bi sedaj moral svet propasti. Po njegovi smrti je izdal njegov zvesti pristaš Buš celo vrsto zapiskov, iz katerih se pa marsikaj novega spozna o njem. Kako je bil Bismark brezobzirno krvoloč in neusmiljen, nam priča to-le: Kedarkoli je Bismark videl l. 1870. četo vjetih Francozov, je zaklical: »Čemu se sploh lové ljudje? Zakaj ne vržete te družali v vodo ali jih ne postrelite?« — Bismark je sklepal nemško cesarstvo. On je prav za prav pridobil cesarsko krono Viljemu I. Zanimivo je, kako je vkljub temu vodil o vladarjih. Pri nekem kosilu leta 1870. je rekel: »Najboljši bi bil napreden absolutizem. Toda mi nimamo pravih absolutistov, to se pravi: nimamo kraljev. Izginili so, ta vrsta je izumrla. Republika je po večjem prava vladna oblika in brez dvojbe pride v prihodnosti na vrsto. S knezi gre povsod navzdol, tudi pri nas. Ne brigajo se za družega, nego da se hvalijo po časopisih in da dobé čim največ denarja za svoje osebne potrebe.« In ta mož je igral ulogo najodločnejšega branilca cesarskega prestola in je s tega stališča več let tako grozno preganjal katoličane! Jasen dokaz nam je, kakšna hinavščina se rije naprej in čisto prerije do najvišjih mest v državi.

Socialno-demokratski listi na Nemškem imajo 390.000 naročnikov. To nekaj pomenja. Ali bi ne bilo prav, da bi se tudi pri nas učili ceniti pomen krščansko-socialnega časopisa? Ali bi ne bilo potrebno, da bi se naši prijatelji bolj zanimali za naš list. Gmotne podpore vsaj v toliko po pravici pričakujemo, da plačajo tisti, ki so list naročili. Uredništvo in upravnštvo se popolnoma žrtvuje; poleg truda mora pa nositi tudi gmotno škodo. To v premislek.

Zanimive številke. V avstrijsko-ogrski monarhiji je bilo leta 1848. približno 50 000 mlinov, mej temi 20 parnih. Leta 1898. pa imamo 48 000 mlinov, od teh je 1950 parnih. — L. 1897. je prišlo na Avstrijsko 1433 oseb iz Ogrske, na Ogrsko pa se jih je izselilo 613. Od priselcev na Avstrijsko je 765 katoličanov, 79 protestantov, 573 judov in 16 drugovercev. — Število odvetnikov in notarjev znaša v Avstriji 4009 advokatov in 1111 notarjev; na vsakih 5960 oseb pride eden odvetnik in na vsakih 21 508 eden notar.

Nekaj števil iz naših bolniških blagajen. Te dni je izšlo uradno poročilo o bolniških blagajnah za l. 1896. Iz tega poročila povzemamo sledeče: V celi državi je bilo: 1. okrajnih bolniških blagajen 566, blagajniških dohodkov 6.626.578 gld., stroškov 6.210.535 gld., članov 880.754. 2. Podjetnih boln. blagajen 1382, dohodkov 5.835.559 gld., stroškov 5.098.100 gld., članov pa 586.496.

3. Stavbinskih bolniških blagajen 7, dohodkov 17.940 gld., stroškov 16.010 gld., članov 1545. 4. Zadržnih bolniških blagajen 844, dohodkov 2.968.594 gld., stroškov 2.703.532 gld., članov 357.179. 5. Društvenih bolniških blagajen 122, dohodkov 3.693.519 gld., stroškov 3.359.176 gld., članov 362.036. — Iz tega se vidi, da so razmeroma najboljše poslovale podjetne in društvene bolniške blagajne; brez dvojbe zato, ker upravni stroški pri njih znašajo najmanj. Upravnih stroškov je bilo namreč: 1. pri okrajnih bolniških blagajnah 753.748 gld., 2. pri podjetnih boln. blagajnah 33.982 gld., 3. pri stavbinskih boln. blagajnah 1024 gld., 4. pri zadržnih boln. blagajnah 328.587 gld., 5. pri društvenih boln. blagajnah 261.603 gld.

Štatistika. Na celi zemlji živi okoli 1500 milijonov ljudi, polovica mož, polovica žen. Govorijo 3064 jezikov, veroizpovedanj imajo kakih 1000. Na leto umrje 35.214.000 ljudi, na dan 98.848, v jedni uri 4020 in v jedni minuti 67. Porodi se jih v letu 36.892.000, na dan 100.800, 420 v jedni uri in 70 v minuti. Povprečna starost ne prekorači 38 let. Okrog 25 odstotkov vseh ljudi jih umrje pred 17. letom, 6 do 7 odstotkov jih dočaka 60 in le 1 odstotek 100 let. Oženjeni ljudje živé dalje kot neozenjeni, kdor dela, dalje kot oni, ki počiva, omikani dalje kot neomikani. Ljudje spomladi rojeni so močnejši, kot drugi. Žene do 50 let smejo upati, da moža preživé, po 50 letih pa ne več.

Vera pri socialnih demokratih. Na nemškem je bilo letos izvoljeno v državni zbor 56 socialnih demokratov. Med njimi je sedem judov: Singer, Haase, Wurm, Stadthagen, Gradanauer, Šeland, Hernfeld; 29 jih je izjavilo, da so »brez vere«; 9 jih je reklo, da so »svobodomiselni (kot naš dr. Tavčar)«; 10 jih je protestantov in en sam Acer je zapisal, da je »katoliški krščen«. Ti ljudje pa seveda trdijo, da nimajo nič »proti veri.« Odprite oči!

Krvava Italija. Pred nekaj časom je izšla štatistika, koliko se je zgodilo v Italiji hudodelstev in koliko jih je bilo glede zločinov oproščenih. V zadnjih desetih letih je bilo pri italijanskih sodiščih več kakor milijon ljudi obsojenih v ječe; 100 000 zatožencev je stalo torej povprečno vsako leto pred sodniki. V letu 1897—98 je bilo pred sodiščem 4000 morilcev, v prejšnjem letu le — 3200. Z grozo priobčujejo listi te številke. »Kam plovemo?« piše neki milanski list. »Krvava bitka pri Kustoci, ki je bila za nas tako pogubna, je vzela le 1253 mož. In v bitki pri Adui, ki je vso Italijo napolnila z žalostjo, je zgubilo življenje le 3500 vojakov in častnikov. Sama sebi pa provzroča Italija vsako leto bolj krvave bitke, v katerih bratska roka z bodalom in revolverjem napravlja večje poraze, kakor sovražne čete in topovi. Tako je danes v Italiji. Nekoč je imenoval pesnik rodovitno Italijo »vinograd«, danes jo imenujejo italijanski listi »krvava« Italija.

Učenca,

ki bi imel veselje do čevlarskega dela in bi znal streči pri sv. maši, sprejme takoj

Jakob Potokar,

čevljar in cerkvenik v Štepanji vasi.

Prečastiti duhovščini in slavnemu občinstvu se priporočam v izdelovanje

vsakovrstne obleke

ter zagotavljam najsolidnišo postrežbo in znižane cene. Vsled mnogoletne izkušnje in z izpitom, ki sem ga napravil na Dunaju v prikrójevalni šoli, mi bo mogoče postreči in ustreči vsaki želji cenjenih gg. naročnikov.

Franco Pavšner,

krojač v Ljubljani,

Vodnikov trg št. 4.